
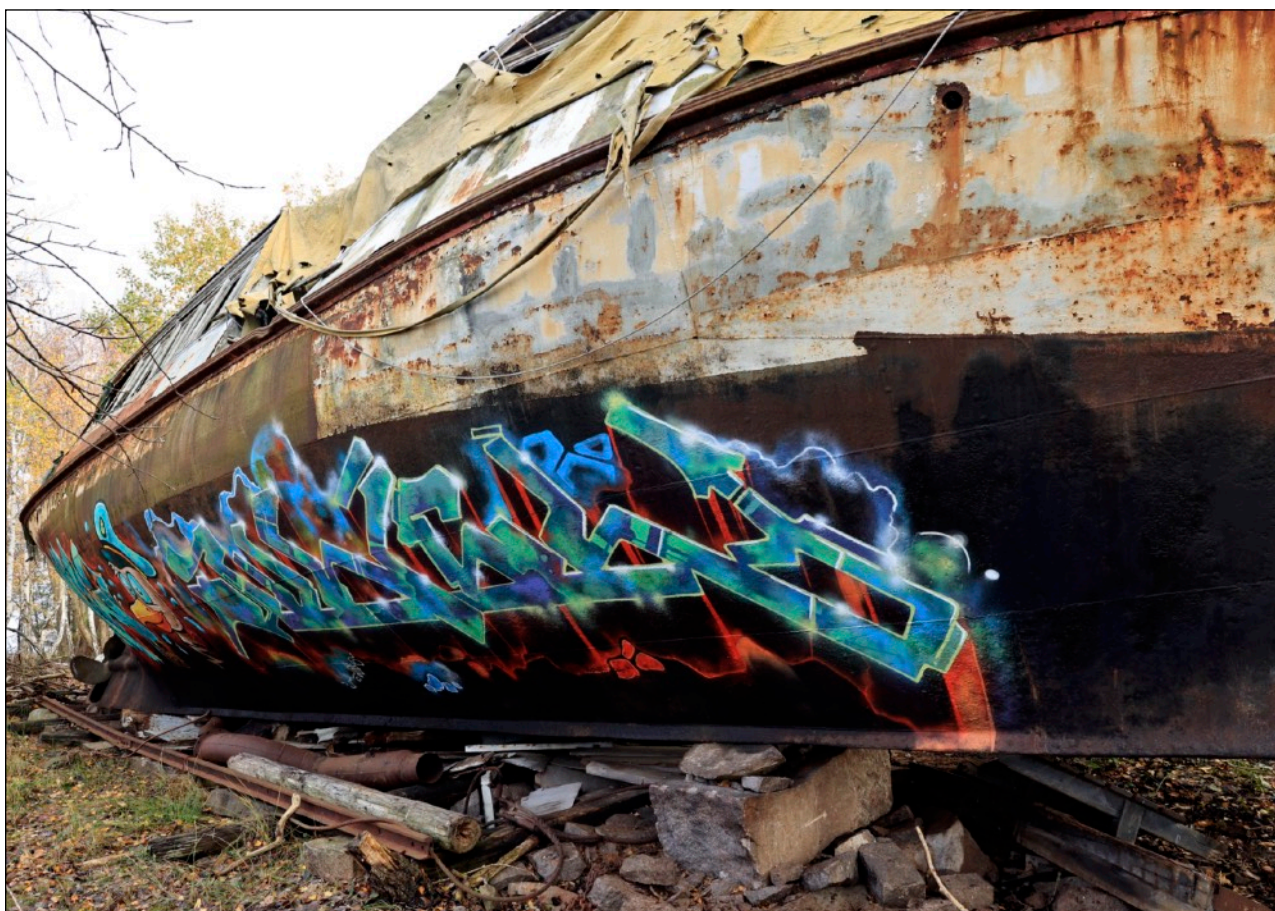
Tjurkö Båtkyrkogård

Tjurkö Stenbrott

Lördagen den 18:e november

Christer Granberg - tisdag 14 november 2023

En udda utflykt

Karlskronas i särklass märkligaste sevärdhet är en illa dold hemlighet i väglöst land på Tjurkö. Egentligen består den bara av två större båtar som användes i skärgårdstrafiken på 1960- och 1970-talen, två mindre båtar, en bandtraktor som förmodligen användes för att dra upp dem på land och ett litet redskapsskjul fyllt med metallskrot. Från början tyckte ingen om Tjurkö Båtkyrkogård. Sjöhistoriska museet menade att båtarna hade lågt

---

historiskt värde, samhällsbyggnadsförvaltningen menade att platsen var potentiellt osäker (vilket den givetvis är) och turistbyrån ville inte ha med platsen att göra ifall någon skulle gå och skada sig. Att besöksmålet finns över huvud taget får man tacka markägaren för. Redan 2006 kom direktiv om att hen skulle sanera platsen, men genom att helt enkelt strunta i det under sex år gav kommunen till slut upp och valde att försöka se det som kulturhistoria.

Efter att ha försäkrat sig om att båtkyrkogården inte utgjorde någon miljöfara kunde man besluta om att göra området till ett kulturresevat.

OBS!! Att klättra på båtarna avråder vi starkt ifrån, den som råkar välta en passagerarfärja över sig får ta sitt egna ansvar.

Carl:

Uppdragen en bit på stranden, bland träden, ligger *Carl*. En ångslup från 1911. Men när den samma år levererades till C.J. Börge-sson i Karlskrona hette den *Wämöparken 1*. Båtens uppgift var att transportera nöjeslystna människor mellan Trossö och Wämöparken.

Redan året därpå såldes Wämöparken I till Karlskrona Ångslups AB, blev skärgårdsbåt och fick sitt nya namn, *Carl*.

På 1950-talet fick Carl en motor och på 60-talet såldes den igen, nu till en privatperson på Tjurkö. Motorn flyttades fram i fören och Carls forna utseende var för alltid borta. På 1970-talet drogs Carl upp på land och där har den legat sedan dess.

Trossö:

Trossö byggdes 1923 av Bergsunds Mekaniska Verkstad i Stockholm. Samma år började båten användas i Karlskrona, då den levererades till Karlskrona Ångslups AB. Den användes fram till 1941 i staden, då den såldes tillbaka till Stockholm för att trafiker-stra sträckan mellan Märsgarn och Vitsgarn i Stockholms södra skärgård.

Den trafikerade sträckan fram till 1962, då den återkom till Karlskrona skärgård för att trafikera sträckan mellan Karlskrona (Skeppsbron), Tjurkö och Sturkö.

Vid något tillfälle under 1960-talet slutade den att användas, och ~~lades upp på land på Tjurkö, där ligger den fortfarande kvar.~~

En militär 200-båt vilar tillsammans med annan skuta, några meter ut från Trossö:s akter. Det är knappt en tredjedel av 200-båten som ligger ovan ytan. Denna "transportbåt större, med nr 229, var ett fartyg använt av den svenska marinen för att transportera trupp och materiel i kustnära uppdrag. Båten kan bära 40 stridsutrustade soldater och har stävportar för landstigning. Hastigheten kan uppgå till 20 knop.

Tjurkö stenbrott

Stenbrytningen var under 1800-talet och början av 1900-talet av stor betydelse och skapade en stor mängd arbetstillfällen vid de olika stenbrotten. Särskilt stort var det i vid den steniga Smålandskusten och i Blekinge. Hela Tjurkö är nästintill ett enda stort stenbrott med bebyggelse för arbetarna. På stora delar av ön har växtligheten tagit över efter stenbrottens nedläggning och det kan vara både svårt och farligt att vandra bland brotten.

På det område som länsstyrelsen sköter är brotten och stenhögarna framröjda och här finns både vandringsstigar och informationsskyltar. Det är mäktigt att vandra bland de forna stenbrotten och förstå vidden av brytningen och se detta såriga stenlandskap breda ut sig åt alla håll. Stenbrytning hade förekommit på Tjurkö redan tidigare, bland annat till Kronans fästningar, men den mer industriella brytningen tog sin början 1862 då den tyske konsuln Franz Herman Wolff köper upp mark på Tjurkö för att starta storskalig stenbrytning. Stenbrottet på Tjurkö brukar omtalas som Blekinges första riktiga industri. Under 1800-talet ändrades produktionen från att bryta sten till olika byggnationer som hus, hamnar, kanaler och monument till att huvudsakligen inrikta sig på gatsten från 1890-talet och framåt. Vid sekelskiftet var stenbrytningen den viktigaste industriella näringen i Blekinge och på Tjurkö låg det största och mest välorganiserade brytningsföretaget. Som mest bodde 1 200 personer på Tjurkö och de flesta i arbetsför ålder var kopplade till stenbrytningen. Straffångar utförde tungt arbete Vid stenbrottet arbetade från 1872 och fram till 1894 också straffångar som ett sätt att sona sina brott. Straffångarna hade förstås begränsad rörelsefrihet och bevakades. De omkring 400 fångarna arbetade med enkla men tunga uppgifter och lastade, sprängde sten, grävde ut för att frilägga sten, tillverkade borrhål för sprängning och rensade undan skraelsten. —

Fångarna och deras väktare hade flera kaserner och byggnader varav de flesta nu är rivna. En större stenbod som fungerade som proviantförråd och matsal för vaktkonstaplarna finns dock fortfarande kvar. Fångarna byggde också kyrkan, som sedan 1929 flyttats till ett annat läge på ön.

Slutet av en epok

År 1906 tog Svenska Granitindustrier över och inriktade sig mer mot makadam. Man hade en gigantisk stenkross, enligt vissa uppgifter den största i Europa, och som dagligen förvandlade åtskilliga ton sten till makadam.

Ett svårt avbräck för stenbrytningen i hela landet kom dock med första världskriget. Stenen kunde inte längre exporteras till Tyskland där man haft den största avsättningen. Verksamheten upphörde gradvis och på 1930-talet slutade man bryta ny sten. Den sista gatustenen höggs 1956.

Mötesplats och tider

OBS!! NY MÖTESPLATS FÖR KALMAR

Åker du själv, så träffas vi kl 10.00 på parkeringen vid Stenbräcka Camping, Hägnudden, Tjurkö. **Koordinater: 56.11581, 15.60650**

Mötesplatsen för er som bor runt Växjö är **Hemköps parkering vid Fagrabäcksrondellen i Växjö klockan 08:00, för samåkning för dom som vill.**

För er som bor i **Kalmarområdet** och vill samåka, så är mötesplatsen **pendelparkeringen Kolboda utmed gamla E22 ca: 2,5 mil söder om Kalmar kl 08.45. Koordinater 56.54992, 16.18130**

Kör av E22 vid avfart Ljungbyholm S, följ gamla E22 till Kolboda.

Passagerarna i varje bil delar på kostnaden, motsvarande 20:-/mil Var och en tar med sig, förutom kamerautrustning, kläder efter väder och någonting att äta och dricka. Hemkomst ca: 17 - 18.00
